

Frågningen.

Landskap: Småland.

Värd: Linnest.

Loken: Berga.

Meddelare:

J. P. A. Karson.

Förslag: Laggen.

Lagomän: Torparen Per Erik Falk:
 Brönadal, Torlag, Skattegård, född 1844, död 1917;
 Byhövdingen Gustav Bergenholtz, som
 f. n. innehar denna befattning.

Ärosgången.

Man skulle vara böjd för att tro, att den gamla seden med ärosgång på julafton eller kanske rättare jultvålden höjde till en gång en tid. Visserligen visste man att förnämde ärosgångare funnos så sent som på 1870-talet och kanhända än på 80-talet, men att seden fortfarande brukas här: Dessa bygger var en invandring, att höra. Juliafton 1938 var det en man, boende ett par kilometer därifrån, som gick ärosgång till Berga byska. Hans moder,

vilken lär ha levt upp i den gamla
tiden med all dess mystik, skrock
och vidskräckelse. Men ha vi våra
äro väge julkväll gå äro gå
till denna kyrka för att där inläm-
na vad som under det kommande
året skulle komma att ske. Men
nu var hon, på grund av ålder
och sjukdom, oförmögen att fortsätta
traditionen och så fick sonen gå
äro gå i hennes ställe.

Under tiden på julkvällen
skulle kyrkovärdinnan Gustas Ber-
genholty, som bor vid kyrkan, be-
färd dit för att lägga in vet i

Värmebrannen, vilken hade sin plats
i en härför avsedd källare kunders
sakristian. När detta var gjort och
förru åtgjort, gick han genom
sakristian in i kyrkan i måg
ärendet och där gick han även upp
till altaret för att tillbringa den
vita altarduken på detta rumma.

Då gick han här och det var nå-
gon person eller annan varsel om
fascade i kyrkan. B. är annars
icke lästokänd, men att vid den
tiden på Jävla julkvällen på sina
sidorna ljus inre i kyrkan verkar
de naturligtvis att han i en hast
blev het om öronen och rundade
var i all sin dag detta kunde vara

Han förstod att det var någon som
vi sökte och sig därinne hade kom.
mit efter honom, men han kunde dock
ingenting se. Rännene vid altaret
där han den stora dukan och till
den sedan såsom ett skynke fram.
för sig samt viftade sedan några
slag med densamma mot det
håll varifrån han hört ljudet.
Detta i akt och mening att söka
skänka tillbaka den som för
vi sött var ute så snart för jul-
kvällen. Sedan hade han dukan
tillsätta och ordnade det där som det
skulle vara, varefter han åter gick
samma väg ut kyrkan som han
inkommit och egentligen yttedörren

Till sakristian. Han hade då den
uppfattningen, att den nattlige kyrk-
besökaren var för honom välkommen
därifrån, vilket antagande också snart
konstade besanna sig. Psykologisk
sag den vanliga gången över kyrk-
gården var mot de stora trägrä-
darna. I närheten därav stå, på
kyrkogården, stora lönnträd, och
som han gick där på gången fick
han höra att det var en person, som
med skyndsamma steg begav sig
mot grindarna för honom, men när
han kom mitt på de stora träderna,
gämdo han sig bakom ett av de-
samma, vars stam väl lämpade sig
därför. Den mystiske figuren kunde

emellertid inte hålla sig längre utan
började skatta på att det hördes.
Då blev Nykrogskäven riktigt rädd
och undrade: - Va ä då för styg, som i
Nall är ute och pissa. Han repa-
de dock mod och sprang fram till
det ställe varifrån skottet hördes.
- Va: H:s namn ä du ute på sent här
i Nall? Kan du inte vara hemma
på julkvällen och fira den i frid
~~samt~~ och låta andra vara i frid?
Frågade B. mannen som gömde sig vid tröskel.
- Jo, jag var ute och gick och när
jag kom till Nykrogskäven här voro
grindarna öppna och då så ä på
julkvällen ska man gå in. Samma
var och förhållandes med Nykrogskäven.

När jag kom dit från Stöd Lören
till dess skickade jag glänt och
så gick jag in i byn och bemärkt
som möjligt ditin.

- Sjä! Du är inte i äroing, för
att jag var, sa. Bergenholz.

24. Det samtalat var i fråga
varande personens ärende för den gå-
gen best och hållet fristående,
Att äroingaren skulle ju inte in-
stata sig! Samtidigt med någon
och gick den sålunda bege sig
hem igen med blotta minnet av
dessa lilla gillkvalleäventyr som
resultat. Men om inga förhinder kom.
Ena emellan gör den säkerligen en

sin ärogång för nästa julkväll.

Officiellt är knowniten han sedan
relaterade saken i sitt rätta sam-
manhang för sin gamla modes,
som ständigt väntade att få göra
många nyheter om vad som under
det kommande året skulle ske så-
väl vid kyrkan som i den kring-
liggande bygden för öfrigt. På den-
nes del hade ju dessa ärogångar
under en lång rad av julkvällen va-
rit mycket givande. Men han försam-
made inte att därvidlag enligt be-
mal och iakttaga alla konstens
regler för julafon för att därigenom
biva i tillfälle att under kvällen

vandringar för se och höra på myg-
get som möjligt, när en flicka av
Höjans för vad som under det följande
året komma skulle drogs undan.

Ensom grundvillkor för att gå äro-
gång gällde: att inte på förväg om-
taland för någon häran; att färd på
hela julnatten; att hålla sig tyst
och inte intala sig i samtal med
någon; att inte se dagsljuset
eller se ~~ett~~ eld brinna; att inte
hålla eller besvara besökningar när
man var ute och gick ärogång;
att varken skratta åt det löjliga eller
gråta över det sorgliga som man
dävid fick se m. m. Samman-
spåra var väl förtrogen med alla

desse förhållningarna och hon
ratade sig nog efter dem alla för
vare är och gick och hon var
inte i detta ärende.

Strömgården ställde krossen
mot kyrkan och när det skulle
vara på var det ett par eller tre
kyrkor man besökte under jul-
promenaden. Vid yngre är hade
personen ifråga båt jämförelsevis väl
till att kunna utsträcka sina vand-
ringar till praktiskt alla tre
kyrkor, nämligen Berga, Ulfsåsa
och Dörsåsa och det förhållande är, att
hon även begagnade sig av den.
na möjlighet inte blott en utan
flera gånger. Men kunnade hon

dävid ~~vi~~ gick så långt att hon
föreskade sig vägarhatten är okänt.
När hon på julekvällen hade kom-
mit fram till kyrkan gick hon
förest anseende omkring templet 3
gångar, varefter hon tog plats mit-
te i stora ingångsdörarna och bli-
ste i myskräket samt läste bö-
nen Fader vår, avrigt. Sedan detta var
gjort gick hon se och höra på
kyrkans ar vad som här skulle
föredragas sig under det kommande
året. Kyrkan har ju av äldre va-
rit socknens medelpunkt. Hittills
de utgjorda barnen för att döpas. D.
De några års följande var de församlingens

kring altarmunden för att konfirmeras
och för första gången begå den heliga
nattvarden. Störk. bröllopsprocessioner
från församlingens olika delar. Sam-
klades vid och vid samma altare
vigdes brud och brudgum samman
av prästen. Där mötte folk från
 varje gård och ställe inom försam-
lingen upp sändyligen för att få
gudsfrälsning. Alla kände varandra
och de flesta voro även bekanta med
varandra. och de bytte ofta tankar
med varandra under väntan på
gudsfrälsningens början eller under uppe-
hållet på kyrkbacken, i sockerstu-
gan eller i kyrkbacken efter dess
slut. I den gamla tiden färdig

guds tjänsten betydligt längre än vad
nu för tiden är fallit. Prestiken var
fleråttig länge än nu och så var
det så många olika föreläsningar som
numera sällan eller aldrig förekomma.
Ännu för kyrkans många förfä-
der i många generationer under
seklernas lopp och till den vigda kyr-
kogården hava äfven äro begravda alla
de som lyftit jordvandringen och
nu hava de vigit till den siste vi-
tan i gravens sköte. Dessa händel-
ser och förändringar inom församlingen
under det ständande året var det
äro inga som mestadest med sin
reformliga för överblicka. Rätt man

se många öppnade gravar ute på
kyrkogården, så betydde det många
bidsfall och begravningar inom församlingen,
gen under det stundande året. På
kyrkogården upphöll sig Blosson och
hon var mycket respekterad av
droskängarna. Ty om man sågade
att komma i vägen för henne, risker-
ade man att hon tog sin knos och
mellan benen. På droskängarna och
kunde det då gå så illa, att man
blev upplåst av henne. Sin på
kyrkovägen gjorde droskängarna många
iakttagelser. Det förklarades tydligt
ute i gårdarna, där någonting skulle
hända om det var begravnings- eller

bröllopsdag, som skulle utgå därifrån. I det första fallet hörde man när smickan med sin hammare slog igen i kistan. Tydligt av förhållande hörs från folksamlingen utan för gården eller i vedkastatrustens i närheten eller utspjuning av kistan. Utanför en bröllopsgård såg man de högsta brudbruderna och de övriga dekorationerna samt hörde tydligt av glada röster vid gården. På vägen kunde åsögångaren få möta eller passera av flera sidorna processioner och vid vägskäl såg man från vilket håll de kommit och man kunde även förstå varifrån de var samt igen komma

personer i följet. Och när vi så va-
ro på en idrottstävling angående de
nya årens skörd. Då man såg
med hämnar på ången och män-
ga sädeskrakar eller långfröda där
på åken och både hämnar eller skä-
rnas ljud när stämman ringer.
Och när man som jaget var i flög
verksamhet på åken och ännu så
små rättor draga stora hö. eller
sädeskrakar, var det ofelbara tecken
till en god åringår. Men var
det långt mellan hämnarna på
ången och mellan sädeskrakarna
eller långfröda på åken samt
någon små och stora, blev det
en dålig års-skörd. Och tecken till

undervärdas var att höst- och skörde-
folket skulle förfämda och justerade
med för ätt och äm. Skulle man
ryttas för sina åsador och om
högst i rörelse, bärade det krig.

Förvidla i byggnader där man
och i det att ett mästare äre
det lura som under året drabbades
av vidan olycka. Efter besöket vid
kyrkan och för vägen och stigen
skulle äro gången även för en
del vintre värfva gärdarna i grann-
skapet för att värfva kunnande
måga skulle in eller ut, d. v. s. in-
eller värfva, födas eller dö inom
respektive gård under det kommande

äret. Bögvingen klappade först några
sa lilla slag med handens spår väg-
gen och så framställdes frågan:
"Skall här vägen in? eller: Skall här vä-
gen ut? eller: Skall här vägen då?"
Det var som om vederbörande sja-
lvarns outtränade inifrån gar dis-
tingueringen bestred frågan. Det berätt-
ades om en viss älskling för en
öfver tillbakalämnad han fram-
ställde sin fråga utifrån på högt,
att den tyfziggen hördas därinne.
Såsom på stället gar då helt reas-
lut svaret: "Det bevaras" och propen
skryddade sedan nattvandaren
sig ätad till ett annat ställe.

Det kunde också hända att Åränga-
gåren fick se genom fönstret in
i stugan, där någon för husets
medlemmas tryktes vara utan be-
rind. Detta var ett säkert tecken
på att personen ifråga nu fira-
de sin första jul och alltid kunde
äro till. Mycket annat var det
som Årängåren fick se och
höra under den ofriga natten
och det gällde att inte låta för-
brylla sig inför allt det mysti-
ska och övernaturliga, som då va-
i farten. Samman ifråga följde
~~även nämnda~~ förklarades alla regler och så
länge. Hållna och thafte stodo
hemme bi förvarande hon inte

att på julationen bereda sig för
och på julkvällen gå i procession. Sen-
na ser det som hon tydligt ser ef-
ter sina föräldrar och då hon nu
på gårdarna har inspirerat sin
son för att fortsätta Traditionen,
så förtä från denna, att hon
på det gamla i präga om skolk
och vidskäpelse äfven icke är kall
och håller vidöfver när fastone
visa tecken till att fortsätta.
Med vilket resultat hon går
sin procession vet man inte, ty
hon har aldrig visat sig vara
angående om att berösta för and-
ra häson, men den ofrånstän-
dligt att hennes son fortsätter

den gamla seden för väl tydligt
som att hon åtminstone i viss
mening varit visionär.

Förebud för oss eller annars så
fanns det för en del personer som
gingo för julkvällen även om inte
det i egentlig mening gingo åroäng.
En julkväll i början av 1890-talet
var Myrkovärden Nils Petter Eriksson
i Hultie Mellangård ute på sin
gård. Han fick då höra någon
ett järnvägsfärd värlade fram och
tillbaka just på Lugns station
några år senare kom att anlägg-
gas. Han var med vagnskopp.
Lingen hördes tydligt och när

ingen släpptes ut lokomotivet och
flötade ut genom skroottenen tyg-
te han att det blott var några
stunkast ipån. En av hans söner
hade följt aldrig hört eller sett
ett järnvägsbry och denne tal-
lade han om ut för att för
sta gången för höra ett järnvägs-
bry som i verkligheten inte fanns.
Den 16 juni 1899 öppnades Skåne-
Länslunds järnväg för allmän tra-
fik och då hade Fagans station
fått sin plats just där man
för länge i förväg hade hört ty-
gen väla. I mitten av 1890-talet
var det en dragkamp mellan den

isär om den nitändes projekta-
de järnvägslinjen och det lyfts för-
slag om att framdraga järnvägen
väster om samma län. Det sist-
nämnda förslaget segrade, men kring
innan dess antagande ens var påtänkt
fanns det personer som på julkvällen
hörde huru som det arbetades
med harka spets och spade vid
anläggandet av den västra linjen
och där hörde man även järnvägs-
tågen gå fram liksom på Fribo-
som i Hufve fick höra vagnsvä-
rningen på Fajans station, vilken
i fall att järnvägen hade fått sin
förläggning väst om den nu föreliggande
östra linjen, var planad att

anläggas i Råstorp.

För några år tillbaka (i början av 1970-talet) var det en yngre bröder till Myrkoväktare Bergenholtz, som bestämde sig för att gå älsöping. Han vidtog de här för nödiga måttan och stegen för julafsen. Modren, som inte visste om hans avsikt skulle följa honom för dagen att tala med honom, men han var på tyska och svarade henne inte.

- Jag kan inte begripa var han är nu. Men, han är ju på tyska i Konstia för julafsen, där alla skola vara glada, tyckte hans moder. Men hon fick inte heller

5909

nu något svår. Det följande tock
 sig beslut och gick ärogång, men
 han varken såg eller hörde nå-
 gonting ovanligt och därför hade
 han heller ^{inte} sedan dess varit upp-
 uppt att gå ärogång.

Det var Rask och Sven
 Brant i Trolan, vore grannar.
 En gång på 1880-talet hade de i
 god tid före jul kommit överens
 om att de skulle göra sällskap
 och gå en riklig ärogång på jul-
 afton, och jorden skulle då ställas
 till tjänst för iakttagelser där
 och vid de observationer på och
 bredvid vägen dit samt slutligen
 en ringvandring till de olika

gårdarna inom byn här hemma, där
vi så väl kände till allt och alla.
Tidigt på julafton drog sig Karl
Stark undan, ty han ville var,
men låta se sig eller tala med
någon människa. Alla de förbe-
rskande formaliteterna höll han
afskräckt och när kvällen kom
dussig han sig vara väl stämd
till att bege sig ästad i detta ö-
rnde. Men när han kom till
sin granne hade något svikigt
hoppat på att han ej ville följa
med på ängingen utan jag blef
trevligare att i stället spanna hem-
ma och göra julkvällen där hem-
de mera. Men Frantz hade sin

ändrat sitt fört fattade beslut, men
Karl Boik stöd fortfarande fast
vid det samma. Så gälo vi en
sällskap, ville han emellertid inte
gå och därför hade han heller
ingen annan råd än att åter-
vända hem med oförättas ärende
och blev det sålunda ingen äresgång
för dessa grannar den julkvällen.

Så de personer hade för sig vara
att gå ut på julkvällen för att se
och höra vad som förestod under
det nya året. Det var inte allom
givet att gå ihänga under förlästen,
men så och var fanns det dock
en och annan man eller kvinna

begärande med bidrag. Dessa kunde
då få syn. eller hörbara förnimmet.
se om olika slags förestående för-
ändringar i angivande gärdar så-
som gifternas och bruders, familjett.
ökning och banded, bidrag och be-
grävning m. m. Sämre andra slags
tilldragelser i den nämnda trak-
ten än de rent familjära kunde
iakttagas f. l. d. punktion, husbyg-
gen, eldoväder m. m. Om man
man i förväg fick höra vilken
singe skänk. Familjens gärdar
kom att framdragas genom
dessa byggen är i det föregående
berättat.

Julafön 1812 hade hemmansä-
garen Daniel Bosson i Hultie
Klashestad vidarebefordrat ett
fångskjuts, vilket kom från
Bor och ilag det konform att
sedan förstålla det till Bäckaby
i Hamneda. Meningen var då
att Bosson skulle bemödelbart efter
avlämnandet av sin passagerare
återvända hem, men detta gick
omöjligt för sig. Han måste stän-
na säson julgäst i Bäckaby och
så blev det sent innan han blev
färdig att återvända mot hemmet.
Vägen var lång och det var vid
midnatt när han passerade för-
bi hemfrysamlingens Ångka. Vår

visade han inte, men plötsligt föll
han i gråt. Då fortättes resan in
på byvägen mot hemmet. Där
möte han sin hustru, som med
oro väntat efter honom. Hela kvällen
och under det han så gick därute
i skogen och grände efter att få
se mannen komma tillbaka från
sin resa idrog han sig en stark
förkylning, som övergick i lungin-
flammation och som några dagar
därefter var han död. Då förstod
mannen vad det skulle ha för
betydelse att han plötsligt föll i
gråt på gälda juleatten, och han
drog förbi kyrkan på väg till sitt

hem. Inom stulle han ju få sora
och så var det till att följa makarna
på den stora gården till Nyham.

En sord eller rättare sagt en
osord från de gamla byalagens tid,
som bibehålls 1800-talet hit till nu
dessevärde (best och hålles bortlag).

En del pojkar och äldre personer
med järnstöten hade då för vana att
gå för stors äroging från ställe
till ställe i hela byn. dels för att
inlämna vad som kunde vara fö-
stärkt i de olika hemmen och dels
för att se huru man var i sitt
hem. firade äroes största högtid.

Redogörande för järnstöten jämte bädder folk.
och voro osaken till att dessa järnstöts-
vandringar upphörde.